

Seat No. : _____

NL-107
November-2013
B.A. Semester - V
303 : Sanskrit
ब्रह्मसूत्र – चतुःसूत्री

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : (१) प्रश्नपत्रमां छपायेलो प्रश्नक्रमांक ज उत्तरवडीमां लखवो.

Instruction : (1) Write the question number as printed in the question paper.

(२) जमएली आङुना आंकडा गुण दशावे छे.

(2) Figure to the right indicate full marks.

१. (अ) प्रथमसूत्रना 'ब्रह्मजिज्ञासा' शब्दने समजावो. ७

1. (A) Explain the term 'ब्रह्मजिज्ञासा' used in First Aphorism. 7

अथवा/OR

नीयेनामांथी गमे ते अेक विशे विवेचनात्मक नोध लखो.

Write a critical note on any **one** of the following :

(1) साधन चतुष्टय ।

(2) अध्यास ।

(अ) जन्माधस्य यतः सूत्रने शांकरभाष्य अनुसार समजावो. ७

(B) Explain the जन्माधस्य यतः Aphorism according to शांकरभाष्य. 7

अथवा/OR

नीयेनामांथी गमे ते अेक विशे विवेचनात्मक नोध लखो.

Write a critical note on any **one** of the following :

(1) जन्मादि समास ।

(2) वेदान्तेषु अनुमानम स्थानम् ।

२. (अ) शास्त्रयोनित्वात् सूत्र समजावो. ७

2. (A) Explain the Aphorism – शास्त्रयोनित्वात्. 7

अथवा/OR

'ज्ञानं नाम मानसी क्रिया' वाक्यनुं अर्थघटन शंकराचार्य प्रभाषे समजावो.

Expain the 'ज्ञानं नाम मानसी क्रिया' statements interpretation according to शंकराचार्य.

- (A) ब्रह्मसूत्र - चतुःसूत्री मां शांकरवेदान्तना मङ्गलत्वेना दृष्टिभिर्दृष्टो ज्ञातव्यो. 9
 (B) Give the information about शांकरवेदान्त's important view points in ब्रह्मसूत्र - चतुःसूत्री. 7

अथवा/OR

पूर्वलक्षी भीमांसकना सात मुद्दाओनुं शंकराचार्ये करेलुं षंडन समजावो.

Explain the refutation done by शांकराचार्य about followers of the पूर्वमीमांसा Philosopher's seven important arguments.

3. (A) नीचेनामांथी गमे ते भे गद्यषंडोने समजावो. 12

3. (A) Explain any **two** of the following passages : 12

(1) शास्त्रीये तु व्यवहारे यद्यपि बुद्धिपूर्वकारी नाविदित्वात्मनः परलोक संबन्धमधिक्रियते, तथापि न वेदान्तवेद्यम्, अशनायाद्यतीतम्, अपेतब्रह्मक्षत्रादिभेदम्, असंसार्यात्मतत्त्वमधिकारेऽपेक्ष्यते, अनुपयोगाधिकार विरोधाच्च । प्राक् च तथाभूतात्मविज्ञानात्प्रवर्तमानं शास्त्रमविद्यावद्विषयत्वं नातिवर्तते । तथा हि 'ब्राह्मणो यजेत' इत्यादीनि शास्त्राण्यात्मनि वर्णाश्रमवयवोवस्थादि विशेषाध्यासमाश्रित्य प्रवर्तन्ते ।

(2) उच्यते-अस्ति तावद्ब्रह्म नित्यशुद्ध बुद्धमुक्तस्वभावं, सर्वज्ञं, सर्वशक्तिसमन्वितम्, ब्रह्मशब्दस्य हि व्युत्पाद्यमानस्य नित्यशुद्धत्वादयोऽर्थाः प्रतीयन्ते, बृहतेर्धातोरर्धानुगमात् । सर्वस्यात्मत्वाच्च ब्रह्मास्तिस्त्वप्रसिद्धिः । सर्वो ह्यात्मास्तित्वं प्रत्येति, न नाहमस्मीति प्रतीयते । आत्मा च ब्रह्म । यदि तर्हि लोके ब्रह्मात्मत्वेन प्रसिद्धमस्ति, ततो ज्ञातमेवेत्यजिज्ञास्यत्वं पुनरापन्नम् ।

(3) यद्यपि शास्त्रप्रमाणकं ब्रह्म, तथापि प्रतिपत्तिविधि विषय तथैव शास्त्रेण ब्रह्म समर्प्यते । यथा यूपाहवनीया दीन्यलौकिकान्यपि विधिषोषतया शास्त्रेण समर्प्यन्ते, तद्वत् । कुत एतत् ? प्रवृत्तिनिवृत्ति प्रयोजनत्वाच्छास्त्रस्य । तथा हिशास्त्रतात्पर्यविद् आहुः - 'दृष्टो हि तस्यार्थः कर्मावबोधनम्' - (जै.सू. १/१/१) इति । चोदनेति क्रियायाः प्रवर्तकं वचनम् 'तस्य ज्ञानमुपदेशः' - (जै.सू. १/१/५) 'तद्भूतानां क्रियार्थेन समाम्नायः' - (जै.सू. १/१/२५)

(4) अविषयत्वे ब्रह्मणः शास्त्रयोनित्वानुपपत्तिरिति चेत्-न, अविद्याकल्पितभेद निवृत्ति परत्वाच्छास्त्रस्य । नहि शास्त्रमिदंतया विषयभूतं ब्रह्म प्रतिपिपादयिषति । किं तर्हि ? प्रत्यगात्मत्वेनाविषयतया प्रतिपादयदविद्या कल्पितं वेद्य-वेदितृ-वेदनादिभेदमपनयति । तथा च शास्त्रम् - यस्याऽमतं तस्य मतं मतं यस्य न वेद सः ।

- (A) नीचेनामांथी गमे ते भे पारिभाषिक शब्दो समजावो. 8

- (B) Explain any **two** terminological words given below : 4

- (1) अथ
 (2) जिज्ञासा
 (3) जन्मादि
 (4) शास्त्रयोनि

4. नीचेना प्रश्नोनां टूंकमां जवाब आपो : (गमे ते 6) 12

4. Give the answer in brief : (any six) 12

(1) 'सूत्र' नुं लक्षश समजावो.

(1) Explain the characteristic of 'सूत्र' (Sūtra).

(2) ब्रह्मसूत्रना रचयिता विशे ज्ञातव्यो.

(2) State about the composer of ब्रह्मसूत्र.

- (૩) અસત્ક્યાતિવાદ વિશે નોંધ લખો.
- (3) Write an explanatory note on 'અસત્ક્યાતિવાદ'.
- (૪) બ્રહ્મસૂત્રનું પ્રયોજન શું છે ? કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય ?
- (4) What is the purpose of બ્રહ્મસૂત્ર ? How is it achieved ?
- (૫) છ ભાવવિકારા: વિશે જણાવો.
- (5) Explain about છ ભાવવિકારા: ।
- (૬) ઈન્દ્રિયો બ્રહ્મને કેમ જાણી શકતી નથી ?
- (6) Why can't the senses know the Brahms (બ્રહ્મ) ?
- (૭) દર્શન શબ્દનો અર્થ જણાવી આસ્તિક દર્શનોના નામ લખો.
- (7) Explain the meaning of 'દર્શન' and write the name of આસ્તિકદર્શના:.
- (૮) બ્રહ્મસૂત્ર પર અન્ય ભાષ્યકારો વિશે જણાવો.
- (8) Give the information about other commentators on 'બ્રહ્મસૂત્ર'.

૫. (અ) કોંસમાં આપેલ યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને ખાલી જગ્યા પૂરો : ૭
5. (A) Select the proper option from the given bracket and fill in the blanks : 7
- (૧) શાઙ્કર વેદાન્ત: _____ પ્રમાણો સ્વીકારે છે. (ત્રણ, છ, સાત)
  - (1) શાઙ્કર વેદાન્ત: accept _____ પ્રમાણા: । (Three, Six, Seven)
  - (2) _____ શબ્દ હેત્વર્થ: । (અથ, અતઃ, પ્રારમ્ભઃ)
  - (3) બ્રહ્મ _____ સ્યાત્ । (પ્રસિદ્ધમ્, અપ્રસિદ્ધમ્)
  - (4) _____ મનસા અપિ અચિન્ત્ય રચના । (ઈશ્વર, જીવ-જગત)
  - (5) પૂર્વમીમાંસાયા: કર્તા _____ । (બાદરાયણ, કૌત્સ, જૈમિનિ)
  - (6) સ્વાત્મધર્મ એવ સંસ્તિરોભૂતો મોક્ષ: ઇતિ _____ મન્યન્તે । (શાઙ્કરવેદાન્તઃ, નૈયાયિકાઃ, પૂર્વપક્ષઃ)
  - (7) ચતુર્ણામ્ સૂત્રણામ્ સમાહાર: _____ । (બ્રહ્મસૂત્ર, ચતુઃસૂત્રી, ગૌતમસૂત્ર)
- (બ) નીચેના જોડકાં જોડો : ૭
- (B) Match the columns given below : 7
(1) વાચસ્પતિ મિશ્ર	(A) નાસ્તિક દર્શન ।
(2) ચાર્વાક મુનિ	(B) અથાતો બ્રહ્મ જિજ્ઞાસા ।
(3) સમન્વયાધ્યાય:	(C) ભામતી ટીકા ।
(4) શારીરિકમીમાંસા	(D) બ્રહ્મ ।
(5) નિમ્બાર્કાચાર્ય	(E) નામ્બૂદ્રી બ્રાહ્મણ: ।
(6) શઙ્કરાચાર્ય	(F) દ્વૈતાદ્વૈત ।
(7) પરમાર્થ સત્ય	(G) બ્રહ્મસૂત્ર ।

